

حافظ نامہ

شرح الفاظ، اعلام،

مفہیم کلیدی آیات دشوار حافظ

بہاء الدین خورشیدی

۱۳۹۷

فهرست مظلما

فهرست مندرجات

۱۷۲	ای شاهد نفس	۲۱۵
۲۲۵	ای خلیفه از نظر	۳۶۱
۲۱۲۸	ای کدیا منسلک	۱۱۵۲
۱۱۱۱	این برهه که من دارد	۲۰۱۲
۱۸۴	ای نسیم سحر	۲۸۱
۱۱۰۷		

۱۰۲۲	باز با کتاف	۲۱۰
۱۱۸	بازای ساقیا	۱۰۹
۸۲۲	باخبار گر پنج	۷۸۴
۲۵۸	باز مرا چه حاجت	۵۸۸
۱۱۰۹	با با یکه مشهور گر	۳۳۶
۱۱۵۱	با نفس مگر تفسیر	۸۲۲
۱۲۱	بر کمر آید	۲۱۲
۱۲۲	بر رویه کمر خود	۵۱۲
۱۲۳	بشنو کین نکته	۵۳
۱۲۴	بگزار تا ز شرح	۹۱
۱۲۵۹	با دل ز تیغ برود	۱۱۲۲
۱۲۷۹	با دل و کین	۱۳۳۲
۱۲۸۳	با دل و کین	۱۲۵۱
۱۲۸۵	با دل و کین	۱۲۵۸
۱۳۱۵	با دل و کین	۱۲۳۳
۱۳۴۳	با دل و کین	۱۲۵۵
۱۴۰۹		
۱۴۶۹		

پیشگفتار چاپ سوم
فهرست مظلما
فهرست قوافی
پیشگفتار چاپ اول
مقدمه
وجوه امتیاز و عظمت حافظ
تأثیر پیشینیان بر حافظ
شرح غزلها
کتابنامه
فهرست آیات
فهرست احادیث و اخبار
فهرست کلمات شرح شده
فهرست اعلام
مستدرک حافظ نامه (چاپ دوم)
مستدرک حافظ نامه (چاپ سوم)
مستدرک حافظ نامه (چاپ پنجم)

مقدمه

کس چو حافظ نگشاد از رخ اندیشه نقاب

وجوه امتیاز و عظمت حافظ

گفتن اینکه حافظ شاعر بزرگی است و یکی از دو غزلسرای بزرگ تاریخ شعر فارسی است (آن دیگری سعدی) و بلکه علی‌الاطلاق بهترین غزلیات عاشقانه - عارفانه را در زبان فارسی پدید آورده است، دشوار نیست، بلکه شاید درباره آن در میان صاحب‌دلان و صاحب‌نظران اجماع و اتفاق نظر برقرار است. اما پاسخ دادن به این پرسش که سر عظمت هنری حافظ در چیست و وجوه و پایه‌های آن کدام است دشوار است.

ادب‌شناسان در بیان عظمت نبوغ‌آسای حافظ داد سخن داده‌اند و با شور و شیدائی هر چه تمامتر هیچ نکته‌ای فروگذار نکرده‌اند، مگر همین يك نکته را که وجوه امتیاز و عظمت حافظ چیست. آنچه در میان انبوه نوشته‌های حافظ‌شناسان و سخن‌سنجان خالی است بیان خونسردانه و حساب شده این وجوه است.

حافظ بیش از هر شاعری، حتی بیش از سعدی، از شعر پیشینیان خود بهره برده و اخذ و اقتباس کرده است. در بخش بعدی مقدمه شمه‌ای از تأثیر هنر بزرگانی چون سنائی، عطار، خاقانی، نظامی و دیگران را بر شعر حافظ طرح کرده‌ایم.

این نکته تاریخ ادبی نیز مسلم است که کمال‌الدین اسماعیل اصفهانی (متوفای ۶۳۵ ق) مشهور به خلاق المعانی، که از مفلقت‌ترین و معنی‌شکافت‌ترین و مضمون‌پردازترین شاعران ایران است، استاد حافظ در شیوه سخن‌سرائی است. پس از او هنر سعدی نیز تأثیر مشابهی بر شعر حافظ داشته است. و پس از او خواجه سومین استاد و مقتدای حافظ در غزلسرائی شمرده شده است. صورت ظاهر غزل‌های آبدار و ایهام‌پرورد خواجه و آب و رنگ آنها همانند غزل حافظ است. اما قطع نظر از بعضی مورخان ادب و ادب‌شناسان، قاطبه شعردوستان کمال‌الدین اسماعیل و